

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvllii Ciceronis Epistolae

Cicero, Marcus Tullius

Halae Magdebvrgicae, MDCCLVII.

VD18 12794317

M. Tvllii Ciceronis Epistolarvm Ad A. Torqvatum Et Ceteros, Liber Sextvs.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17061

dubium non est, quin hoc tempore, bono viro Romæ esse miserrimum sit. Nam, etsi, quocumque in loco quisquis est, idem est ei sensus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum, & suarum: tamen oculi augent dolorem; qui ea, quæ ceteri audiunt, intueri coguntur, nec avertere a miseris cogitationem sinunt. Quare etsi multarum rerum desiderio te angi necesse est: tamen illo dolore, quo maxime te confici audio, quod Romæ non sis, animum tuum libera. Etsi enim cum magna molestia tuos, tuaque desideras: tamen illa quidem, quæ requiris, suum statum tenent: nec melius, si tu adesses, tenerent: nec sunt ullo in proprio periculo. Nec debes tu, cum de tuis cogitas, aut præcipuam aliquam fortunam postulare, aut communem recusare. De te autem ipso, Torquate, est tuum, sic agitare animo, ut non adhibeas in consilium cogitationum tuarum desperationem, aut timorem. Nec enim is, qui in te adhuc injustior, quam tua dignitas postulabat, fuit, non magna signa dedit animi erga te mitigati.

b. Nec tamen is ipse, a quo salus petitur, habet explicatam aut exploratam rationem salutis suæ. Cumque omnium bellorum exitus incerti sint; ab altera victoria tibi periculum nullum esse perspicio, quod quidem sejunctum sit ab omnium interitu: ab altera te ipsum numquam timuisse certo scio. Reliquum est, ut te id ipsum, quod ego quasi consolationis loco pono, maxime exerceat, commune periculum reipublicæ; cuius tanti mali, quamvis docti viri multa dicant, tamen vereor, ne consolatio nulla a) possit vera reperiri, præter illam, quæ tanta est, quantum in cuiusque animo roboris est, atque nervorum. Si enim bene sentire, recteque facere, satis est ad bene beateque vivendum: non b) vereor, ne eum, qui se optimorum consiliorum conscientia sustentare possit, miserum esse nefas sit dicere. Nec enim nos arbitror victoriæ præmiis ductos, patriam olim, & liberos,

&

a) ulla.

b) abest: non.

& fortunas reliquisse: sed quoddam nobis officium justum, & pium, & debitum reipublicæ, nostræque dignitati videbatur sequi: nec cum id faciebamus, tam eramus amantes, ut explorata nobis esset victoria. Quare si id evenit, quod ingredientibus nobis in causam propositum fuit accidere posse: non debemus ita cadere animis, quasi aliquid evenerit, quod fieri posse numquam putarimus. Simus igitur ea mente, qua ratio, & virtus *c)* præscribit, ut nihil in vita nobis præstandum, præter culpam, putemus: eaque cum careamus, omnia humana placate & moderate feramus. Atque hæc eo pertinet oratio, ut, perditis rebus ^{p. 79} omnibus, tamen ipsa virtus se sustentare posse videatur. Sed, si est spes aliqua rebus communibus, ea tu, quicumque status est futurus, carere non debes. Atque hæc mihi scribenti veniebat *d)* in mentem, me eum esse, cujus tu desperationem accusare solitus esses; quemque auctoritate tua cunctantem & diffidentem excitare. Quo quidem tempore non ego causam nostram, sed consilium improbam. Sero enim nos iis armis adversari videbam, quæ multo ante confirmata per nosmetipsos erant: dolebantque, pilis & gladiis, non consiliis, neque auctoritatibus nostris de jure publico disceptari. Neque ego ea, quæ facta sunt, fore cum dicebam, divinabam futura: sed, quod & fieri posse, & exitiosum fore, si evenisset, videbam: id ne accideret, timebam: præsertim cum, si mihi alterumutrum de eventu atque exitu rerum promittendum esset, id futurum, quod evenit, exploratius possem promittere. Iis enim rebus præstabamus, quæ non prodeunt in aciem: usu autem armorum, & militum robore inferiores eramus. Sed tu illum animum nunc adhibe, quæso, quo me tum esse oportere censebas. Hæc eo scripsi, quod mihi Philargyrus tuus omnia de te requirenti, fidelissimo animo (ut mihi quidem visus est) narravit, te interdum sollicitum sole-re esse vehementius: quod facere non debes, nec dubita-

c) quam v. e. veritas. *d)* veniebant.

re, quin aut aliqua republica sis futurus, qui esse debes; aut perdita, non afflictiore conditione, quam ceteri. Hoc vero tempus, quo exanimati omnes, & suspensifimus, hoc moderatiore animo ferre debes, quod & in urbe ea es, ubi nata & alta est ratio, ac moderatio vitæ: & habes Ser. Sulpicium, quem semper unice dilexisti; qui te profecto & benivolentia, & sapientia consolatur. cujus si essemus & auctoritatem & consilium secuti: togati potius potentiam, quam armati victoriam subissemus. Sed hæc
 b. longiora fortasse fuerunt, quam necesse fuit: illa, quæ majora sunt, brevius exponam. Ego habeo, cui plus, quam tibi, debeam, neminem. quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos mihi hujus belli casus eripuit. Qui sim autem hoc tempore, intelligo. sed quia nemo est tam afflictus, qui, si nihil aliud studeat, nisi id quod agit, non possit navare aliquid, & efficere: omne meum consilium, operam, studium, certe velim existimes tibi, tuisque liberis esse debitum.

2

ARGVMENTVM.

Excusat quod rarius scripserit: solatur ex spe meliorum temporum, propter quam non sit, quod timeat: saltim ex communi omnium conditione, ideoque æquius ferenda.

M. T. C. A. TORQVATO, S. D.

PETO a te, ne me putes oblivione tui rarius ad te scribere, quam solebam: sed aut gravitate valitudinis, qua tamen jam paullum videor levare; aut quod absim ab urbe, ut, qui ad te proficiscantur, scire non possim. Quare velim ita statutum habeas, me tui memoriam cum summa benivolentia tenere, tuasque omnes res non minori mihi curæ, quam meas esse. Quod majore in varietate versata est adhuc tua causa, quam homines aut volebant, aut opinabantur: mihi crede, non est pro malis temporum, quod moleste feras. Necesse est enim aut armis urgeri rempublicam sempiternis, aut, his positis, recreari aliquando,
 aut

aut funditus interire. Si arma valebunt: nec eos, a quibus recipis, vereri debes; nec eos quos adjuvisti. Si armis aut conditione positis, aut defatigatione abjectis, aut victoria detractis, civitas respiraverit: & dignitate frui tibi, & fortunis licebit. Sin omnino interierint omnia, fueritque is exitus, quem vir prudentissimus M. Antonius, p. 80 jam tum timebat, cum tantum instare malorum suspicabatur: misera est illa quidem consolatio, tali praesertim civi, & viro, sed tamen necessaria, nihil esse praecipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat universis. Quae vis insit in his paucis verbis (plura enim committenda epistolae non erant) si attendes, quod facis: profecto etiam sine meis litteris intelliges, te aliquid habere quod speres; nihil quod aut hoc, aut aliquo reipublicae statu timeas: omnia si interierint, cum superstitem te esse reipublicae, ne si liceat quidem, velis, ferendam esse fortunam, praesertim quae absit a culpa. Sed haec haec hactenus. Tu velim scribas ad me, quid agas, & ubi futurus sis: ut aut quo scribam, aut quo veniam, scire possim.

ARGUMENTVM.

3

Consolatur ita, ut bene actum cum iis putet, qui ante exitum civilis belli ex vita decesserint. Miserius enim morte esse, ita vivere, ut post alteriusutrius partis victoriam vendendum esse divinat. Addit graviolem consolationem, vivo, quod vacuus sit culpa: mortuo, quod cariturus sit sensu. Scripta proxime post primam epistolam, ante secundam.

M. T. C. S. D. A. TORQVATO.

SVPERIORIBVS litteris benivolentia magis adductus, quam quo res ita postularet, fui longior. Neque enim confirmatione nostra egebat virtus tua: neque erat ea mea causa, atque fortuna, ut, cui ipsi omnia deessent, alterum confirmarem. Hoc item tempore brevior esse debeo. sive enim nihil tum opus fuit tam multis verbis,
nihil

nihilo magis nunc opus est: five tum opus fuit, illud factis est, præsertim cum accesserit nihil novi. Nam etsi quotidie aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri existimo: summa tamen eadem est, & idem exitus, quem ego tam video animo, quam ea, quæ oculis cernimus. nec vero quidquam video, quod non idem te videre certo scio. Nam etsi, quem exitum acies habitura sit, divinare nemo potest: tamen & belli exitum video; &, si id minus, hoc quidem certe, cum sit necesse alterumutrum vincere, qualis futura sit vel hæc, vel illa victoria. Idque cum optime perspexi, tale video, nihil ut mali videatur futurum, si id vel ante acciderit, quod vel maximum ad timorem proponitur. Ita enim vivere, ut non e) sit vivendum, miserimum est. mori autem nemo sapiens miserum dixit, ne beato quidem. Sed in ea es urbe, in qua hæc, vel plura, & ornatiores parietes ipsi loqui posse videantur. Ego tibi hoc confirmo, etsi levis est consolatio ex miseriis aliorum, nihilo te nunc majore in discrimine esse, quam quemvis aut eorum, qui discesserint, aut eorum, qui remanserint. alteri dimicant: alteri victorem timent. Sed hæc consolatio levis est: illa gravior, qua te uti spero: ego certe utor. nec enim, dum ero, angar ulla re, cum omni vacem culpa: &, si non ero, sensu omnino carebo. Sed rursus γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia maxime curæ sunt, &, dum vivam, erunt.

4

ARGVMENTVM.

Brevi ante exitum belli Hispaniensis, quem instare videt, & bellum non diuturnum inde auguratur, solatium, qualecumque potest in re trepida, adhibet: & studium ac diligentiam suam pollicetur.

M. T. C.

e) ut tum.

M. T. C. A. TORQVATO, S. D.

NOVI, quod ad te scriberem, nihil erat: & tamen, si quid esset, sciebam te a tuis certiolem fieri solere. De futuris autem rebus etsi semper difficile est dicere, tamen interdum conjectura possis propius accedere, cum est res ejusmodi, cujus exitus provideri possit. Nunc tantum videmur intelligere, non diuturnum bellum: etsi id ipsum nonnullis videatur secus. Equidem cum hæc scribebam, aliquid jam actum putabam: non quo *ego certo sciam*, sed quod *haud* difficilis erat conjectura. Nam cum ^{p. 81} ^{a.} omnis belli Mars communis, & cum semper incerti exitus præliorum sunt: tum hoc tempore ita magnæ utrinque copiarum, ita paratarum ad depugnandum esse dicuntur, ut, uterunque vicerit, non sit mirum futurum. Illa in dies singulos magis magisque opinio hominum confirmatur, etiam si inter causas armorum aliquantum intersit, tamen inter victorias non multum interfuturum. Alteros propemodum jam sumus experti: de altero, nemo est, quin cogitet, cum sit metuendus iratus victor armatus. Hoc loco si videor augere dolorem tuum, quem consolando levare debeam, fateor me communium malorum consolationem nullam invenire, præter illam: quæ tamen, si possis eam suscipere, maxima est, quaque ego quotidie magis utor: conscientiam rectæ voluntatis, maximam consolationem esse rerum incommodarum: nec esse ullum magnum malum, præter culpam. A qua quum tantum absumus, ut etiam optime senserimus; eventusque magis nostri consilii, quam consilium reprehendatur: & quum præstitimus, quod debuimus, moderate, quod evenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non sumo, ut te consoler de communibus miseriis, quæ ad consolandum, majoris ingenii, & ad ferendum, singularis virtutis indigent. Illud cuiusvis facile est docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. Ejus enim, qui tardior in te levando fuit, quam fore putarem, non est mihi dubia de tua salute sententia. de aliis autem non arbitror te expectare quid sentiam.

Reli-

b. Reliquum est, ut te angat, quod absis a tuis tamdiu. Res molesta, praesertim ab iis pueris, quibus nihil potest esse festivius. Sed, ut ad te scripsi antea, tempus est hujusmodi, ut suam quisque conditionem miserrimam putet: & ubi quisque sit, ibi esse minime velit. Equidem, nos quod Romae sumus, miserrimum esse duco, non solum quod in malis omnibus acerbius est videre, quam audire: sed etiam, quod ad omnis casus subitorum periculorum magis objecti sumus, quam si abessemus. etsi meipsum, consolatore tuum, non tantum litterae, quibus semper studui, quantum longinquitas temporis mitigavit. Quanto fuerim dolore, meministi. In quo prima illa consolatio est, vidisse me prius *f*), quam ceteros, cum cupiebam, quamvis iniqua conditione, pacem. Quod etsi casu, non divinatione mea factum est: tamen in hac inani prudentiae laude delector. Deinde, quod mihi ad consolationem commune tecum est, si jam vocer ad exitum vitae, non ab ea republica aveller, qua carendum esse doleam, praesertim cum id sine ullo sensu futurum sit. Adjuvat etiam aetas; & acta jam vita, quae cum cursu suo bene confecto delectatur, tum vetat in eo vim timere, quo nos jam natura ipsa paene perduxerit. Postremo, is vir, vel etiam ii viri, hoc bello occiderunt, ut impudentia videatur, eandem fortunam, si res cogat, recusare. Equidem mihi omnia propono: nec ullum est tantum malum, quod non putem impendere. Sed cum plus in metuendo mali sit, quam in ipso illo, quod timetur, desino: praesertim cum impendat, in quo non modo dolor nullus, verum finis etiam doloris futurus sit. Sed haec satis multa, vel plura potius, quam necesse fuit. facit autem non loquacitas mea, sed benivolentia longiores epistolas. Servium discessisse Athenis, moleste tuli. non enim dubito, quin magnae tibi levationi solitus sit esse quotidianus congressus, & sermo cum familiarissimi hominis, tum optimi & prudentissimi viri. Tu velim

f) plus.

velim tete, ut debes, & soles, tua virtute sustentens. Ego, quæ te velle, quæque ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia studiose diligenterque curabo: quæ cum faciam, benivolentiam tuam erga me imitabor, merita non assequar. Vale.

ARGVMENTVM.

5

A. Caecina, Pompeji partes in bello secutus, etiam scripto libro Caesarem offenderat. Ob id patria carentem solatur Cicero, & bene sperare de se & fortunis suis jubet. Scripta videtur inter Africanum & Hispaniense bellum medio tempore.

M. T. C. A. CAECINAE, S. D.

QVOTIESCVMQVE filium tuum video (video autem fere quotidie) polliceor ei studium quidem meum, & operam, sine ulla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem, atque auctoritatem, cum hac exceptione, quantum valeam, quantumque possim. Liber tuus & lectus est, & legitur a me diligenter, & custoditur diligentissime. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ sunt, quæ quidem quotidie faciliores mihi, & meliores videntur: multisque video magnæ esse curæ; quorum de studio, & de sua spe filium ad te perscripsisse, certo scio. His autem de rebus, quas conjectura consequi possumus, non mihi fumo, ut plus ipse prospiciam, quam te videre atque intelligere mihi persuaserim: sed tamen, quia fieri potest, ut tu ea perturbatiore animo cogites, puto esse meum, quid sentiam, exponere. Ea natura rerum est, & is temporum cursus, ut non possit ista aut tibi, aut ceteris, fortuna esse diuturna; neque hæere in tam bona causa, & in tam bonis civibus tam acerba injuria. Quare b. ad eam spem, quam extra ordinem de te ipso habemus, non solum propter dignitatem, & virtutem tuam (hæc enim ornamenta sunt tibi etiam cum aliis communia) accedunt tua præcipua propter eximium ingenium, summamque virtutem. cui, mehercules, hic, cujus in potestate sumus,

K

mul-

multum tribuit. Itaque ne punctum quidem temporis in ista fortuna fuisses, nisi eo ipso bono tuo, quo delectatur, se violatum putasset. quod ipsum lenitur quotidie: significaturque nobis ab iis, qui simul cum eo vivunt, tibi hanc ipsam opinionem ingenii apud ipsum plurimum profuturam. Quapropter primum fac animo forti atque magno sis. ita enim natus, ita eductus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciendum sit: deinde spem quoque habeas firmissimam propter eas causas, quas scripsi. A me vero tibi omnia, liberisque tuis paratissima esse, confidas velim. Id enim & vetustas nostri amoris, & mea consuetudo in meos, & tua multa erga me officia postulant.

6

ARGVMENTVM.

Consolatur divinatione melioris fortuna sumta ex ingenio Caesaris & natura rerum ac temporum: proposita fortitudinis laude & conscientiae recte factorum: quibus addit communis calamitatis & turbata reip. argumentum.

M. T. C. A. CAECINAE, S. D.

VEREOR, ne desideres officium meum; quod tibi pro nostra & meritorum multorum, & studiorum, & partium conjunctione, deesse non debet: sed tamen vereor, ne litterarum a me officium requiras; quas tibi & jam pridem, & saepe misissem, nisi quotidie melius expectans, gratulationem quam confirmationem animi tui complecti litteris maluissem. Nunc, ut spero, brevi gratulabimur. Itaque in aliud tempus id argumentum epistolae differo. His autem litteris animum tuum, quem minime imbecillum esse & audio, & spero, etsi non sapientissimi, at amicissimi hominis auctoritate, confirmandum etiam atque
 p. 83 etiam puto: nec iis quidem verbis, quibus te consolet
 a. ut afflictum, & jam omni spe salutis orbatum: sed ut eum, de cuius incolumitate non plus dubitem, quam te meminisse dubitare de mea. Nam cum me ex republica expulissent ii, qui illam cadere posse, stante me, non putarunt: memini, me ex multis hospitibus, qui ad me ex
 Asia,

Asia, in qua tu eras, venerant, audire, te de glorioso & celeri reditu meo confirmare. Si te ratio quædam Etruscæ ^{b)} disciplinæ, quam a patre, nobilissimo, atque optimo viro, acceperas, non fefellit: ne nos quidem nostra divinatio fallat: quam cum sapientissimorum virorum monumentis, atque præceptis, plurimoque, ut tu scis, doctrinæ studio, tum magno etiam usu tractandæ reipublicæ, magnaue nostrorum temporum varietate consecuti sumus. Cui quidem divinationi hoc plus confidimus, quod ea nos nihil in his tam obscuris rebus, tamque perturbatis unquam omnino fefellit. Dicerem, quæ ante futura dixissem, ni vererer, ne ex eventis fingere viderer. Sed tamen plurimi sunt testes, me & initio, ne conjungeret se cum Cæsare ⁱ⁾, monuisse Pompejum: & postea, ne jungeret. conjunctione frangi senatus opes; dijunctione civile bellum excitari videbam. Atque utebar familiarissime Cæsare: Pompejum faciebam plurimi: sed erat meum consilium cum fidele Pompejo, tum salutare utrique. Quæ præterea providerim, prætereo. Nolo enim, hunc de me optime meritum, existimare, ea me suasisse Pompejo, quibus ille si paruisset, esset hic quidem clarus in toga, & ^{b.} princeps: sed tantas opes, quantas nunc habet, non haberet. Eundem in Hispaniam censui: quod si fecisset, civile bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis non tam pugnavi ut liceret, quam ut, quum, ipso consule pugnante, populus jussisset, haberetur. Causa orta belli est. quid ego prætermisi aut monitorum, aut querelarum, cum vel iniquissimam pacem justissimo bello anteferrem? Victa est auctoritas mea non tam a Pompejo (nam is movebatur) quam ab iis, qui duce Pompejo freti, peropportunam & rebus domesticis, & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant. Susceptum bellum est, quiescente me: depulsum ex Italia, manente me, quoad

K 2 potui:

^{b)} *Tusca.* ⁱ⁾ magis probat lectionem Cod. sui pr. *secum Cæsarem.*

potui: sed valuit apud me plus pudor meus, quam timor. veritus sum deesse Pompeji saluti, cum ille aliquando non defuisset meæ. Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, ut in fabulis Amphiaras, sic ego, prudens, & sciens, ad pestem ante oculos positam sum profectus. Quo in bello nihil adversi accidit, non prædicente me. Quare, quum, ut augures & astrologi solent, ego quoque augur publicus ex meis superioribus prædictis constitui apud te auctoritatem augurii, & divinationis meæ: debet habere fidem nostra prædictio. Non igitur ex alitis involatu, nec e cantu sinistro oscinis, ut in nostra disciplina est, nec ex tripudiis solistimis, aut soniviis tibi auguror: sed habeo alia signa, quæ observem; quæ etsi non sunt certiora illis, minus tamen habent vel obscuritatis, vel erroris. Notantur autem mihi ad divinandum signa duplici quadam via: quarum alteram duco a Cæsare

p. 84 ipso; alteram e temporum civilium natura, atque ratione.

^{a.} In Cæsare hæc sunt: mitis, clemensque natura, qualis exprimitur præclaro illo libro Querelarum tuarum. Accedit, quod mirifice ingeniis excellentibus, quale est tuum, delectatur. præterea cedit multorum justis & officio incensis, non inanibus, aut ambitiosis, voluntatibus. In quo vehementer eum consentiens Etruria movebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? Quia non putat se sustinere causas posse multorum, si tibi, cui justius videtur irasci posse, concesserit. Quæ est igitur, inquires, spes ab irato? Eodem fonte se hausturum intelligit laudes suas, e quo sit leviter adsperfus. Postremo homo valde est acutus, & multum providens. intelligit, te, hominem in parte Italiae minime contemnenda, facile omnium nobilissimum, & in communi republica, cuivis summorum tuæ ætatis, vel ingenio, vel gratia, vel fama populi Romani parem, non posse prohibere *k)* republica diutius. Nollet, hoc temporis potius esse aliquando beneficium, quam jam suum. Dixi de Cæsare. nunc dicam de temporum, rerumque natura.

k) prohiberi.

rura. Nemo est tam inimicus ei causæ, quam Pompejus animatus melius, quam paratus, suscepit, qui nos malos cives dicere, aut homines improbos audeat. In quo admirari soleo gravitatem, & justitiam, & sapientiam Cæsaris. numquam, nisi honorificentissime, Pompejum appellat. At in ejus personam multa fecit asperius. Armorum ista, & victoriæ sunt facta, non Cæsaris. At nos quemadmodum est complexus? Cassium sibi legavit: Brutum Galliæ præfecit: Sulpicium Græciæ: Marcellum, cui maxime succensebat, cum summa illius dignitate restituit. Quo igitur hæc spectant? Rerum hoc natura, & civilium temporum non patietur: nec manens, nec mutata ratio feret: primum, ut non in causa pari eadem sit & conditio & fortuna omnium: deinde, ut in eam civitatem boni viri, & boni cives nulla ignominia notati non revertantur, in quam tot nefariorum scelerum condemnati reverterunt. Habes augurium meum, quo, si quid addubitarem, non potius uterer, quam illa consolatione, qua facile fortem virum sustentarem: te, si explorata victoria arma sumpsisse pro republica (ita enim tum putabas) non nimis esse laudandum: sin, propter incertos exitus eventusque bellorum, posse accidere ut vinceremur, putasses: non debere te ad secundam fortunam bene paratum fuisse, adversam ferre nullo modo te posse 1). Disputarem etiam, quanto solatio tibi conscientia tui facti, quantæve delectationi in rebus adversis litteræ esse deberent. Commemorarem non solum veterum, sed horum etiam recentium vel ducum, vel comitum tuorum gravissimos casus. Etiam externos multos claros viros nominarem. Levat enim dolorem communis quasi legis, & humanæ conditionis recordatio. Expone-rem etiam, quemadmodum hic, & quanta in turba, quantaque in confusione rerum omnium viveremus. necesse est enim minore desiderio perdita republica carere, quam bona. Sed hoc genere nihil opus est. incolumem te cito, ut

K 3

spe-

1) modo posse.

spero, vel potius, ut perspicio, videbimus. interea tibi absenti, & huic, qui adest, imagini animi & corporis tui, constantissimo, atque optimo filio tuo, studium, officium, operam, laborem meum jampridem, & pollicitus sum, & detuli: nunc hoc amplius, quod me amicissime quotidie p. 85 magis Cæsar amplectitur; familiares quidem ejus, sicuti a. neminem. Apud quem quidquid valebo vel auctoritate, vel gratia, valebo tibi. Tu cura, ut cum firmitudine te animi, tum etiam spe optima sustententes,

7

ARGVMENTVM.

Excusat quod alterum librum filius non reddiderit. Queritur sibi Cæsarem irasci propter stilum, cum ignorit iis qui contra ipsum deos precati sint. Parce & timide de Cicerone aequè & de Cæsare scribere ait, ne hunc offendat. Rogat tandem, ut reditum sibi impetret: nec librum exire patiatur, nisi correctum ita, ne sibi noceat.

A. CAECINA M. CICERONI, S.D.

QVOD tibi non tam celeriter liber est redditus, ignosce timori nostro, & miserere temporis. Filius, ut audio, pertimuit, (neque injuria) si liber exisset, quum non tam interest, quo animo scribatur, quam quo accipiatur, ne ea res inepte mihi noceret: cum præsertim adhuc stili pœnas dem. Qua quidem in re, singulari sum fato: nam cum mendam scripturæ litura tollatur; stultitia fama multetur m); meus error exsilio corrigitur: cujus summa criminis est, quod armatus adversario maledixi. Nemo nostrum est, ut opinor, quin vota victoriæ suæ fecerit: nemo, quin, etiam cum de alia re immolaret, tamen eo quidem ipso tempore, ut quam primum Cæsar superaretur, optaret. Hoc si non cogirat, omnibus rebus felix est. si scit & persuasus est, quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, cum ignorit omnibus, qui multa deos venerati sint contra ejus fa-

m) e vestigiis optimi Cod. legi vult: *stultitiæ fama multet.*

salutem? Sed, ut eodem revertar, causa hæc fuit timoris. scripsi de te parce, medius fidius, & timide, non revocans me ipse, sed pæne refugiens. Genus autem hoc scripturæ, non modo liberum, sed incitatum atque latum *n)* esse debere, quis ignorat? Solutum existimatur esse, alteri maledicere; tamen cavendum est, ne in petulantiam incidas. impeditum, se ipsum laudare, ne vitium arrogantiae subsequatur. solum vero liberum, alterum laudare, de quo *b)* quidquid detrahas, necesse est, aut infirmitati, aut invidia assignetur. Ac nescio, an tibi gratius opportuniusque acciderit. Nam quod præclare facere non poteram, primum erat non attingere: secundum beneficium, quam parcissime facere. sed tamen ego quidem me sustinui. multa minui: multa sustuli: complura ne posui quidem. Quemadmodum igitur scalarum gradus si alios tollas, alios incidas, nonnullos male hærentes relinquas, ruinæ periculum struas, non ascensum pares: sic tot malis cum vincitum, tum fractum studium scribendi, quid dignum auribus, aut probabile potest afferre? Cum vero ad ipsius Cæsaris nomen veni, toto corpore contremisco, non pænæ metu, sed illius iudicii. totum enim Cæsarem non novi. Quem putas animum esse, ubi secum loquitur? hoc probabit: hoc verbum suspiciosum est. quid si hoc muto? at vereor, ne pejus sit. Age vero, laudo aliquem. num offendo? cum porro offendam, quid si non vult *o)*? armati stilum persequitur: victi, & nondum restituri quid faciet? Auges etiam tu mihi timorem, qui in Oratore tuo caves tibi per Brutum, & ad excusationem socium quæris. Ubi hoc omnium patronus facit *p)*, quid me, veterem tuum, nunc omnium clientem, sentire oportet? In hac igitur calumnia timoris, & cæcæ suspitionis tormento, cum plurima ad alieni sensus conjecturam, non ad suum iudicium scribantur, quam difficile sit evadere,

K 4

n) elatum. *a)* locum hunc corruptum ita constituendum putat:
Age vero, laudo aliquem. Non offendo. At patero offendere. Quid
si enim non vult? sc. ullum laudari.

p) facis.

dere, si minus expertus es, quod te ad omnia, summum
 p. 86^a atque excellens ingenium armavit, nos sentimus. Sed ta-
 men ego filio dixeram, librum tibi legeret, & auferret:
 aut ea conditione daret, si reciperes te correcturum,
 hoc est, si totum alium faceres. De Asiatico itinere,
 quamquam summa necessitas premebat: ut imperasti, feci.
 Te pro me quid hortor? vides tempus venisse, quo ne-
 cesse sit de nobis constitui. Nihil est, mi Cicero, quod
 filium meum expectes. adolescens est: omnia excogitare,
 vel studio, vel ætate, vel metu non potest. Totum nego-
 tium tu sustineas, oportet: in te mihi omnis spes est. Tu,
 pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capia-
 tur Cæsar, tenes: a te omnia proficiantur, & per te ad
 exitum perducantur, necesse est. apud ipsum multum, a-
 pud ejus omnes plurimum potes. unum tibi si persuaseris,
 non hoc esse tui muneris, si quid rogatus fueris, ut fa-
 cias, (quamquam id magnum, & amplum est) sed totum
 tuum esse onus, perficies. nisi forte aut in miseria nimis
 stulte, aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impo-
 no. Sed utrique rei excusationem, tuæ vitæ consuetudo
 dat. nam quod ita consueris pro amicis laborare, non jam
 sic sperant abs te, sed etiam sic imperant tibi familiares.
 Quod ad librum attinet, quem tibi filius dabit, peto a te,
 ne exeat: aut ita corrigas, ne mihi noceat.

8

ARGVMENTVM.

*Sibi hoc datum a Balbo & Oppio scribit, ut Cæcina liceret
 in Sicilia esse, ibique ut commoretur, nec longius abeat,
 suadet.*

M. C. A. CAECINAE, S. D.

CVM esset mecum Largus, homo tui studiosus, locu-
 tus, kalendas Jan. tibi præfinitas esse: quod omnibus
 rebus perspexeram, quæ Balbus, & Oppius, absente Cæsa-
 b. re, egissent, ea solere illi rata esse; egi vehementer cum
 his, ut hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemus,
 esse uti liceret. Qui mihi consuissent, aut libenter polli-

li-

liceri, si quid esset ejusmodi, quod eorum animos non offenderet; aut etiam negare, & afferre rationem, cur negarent: huic meae rogationi potius non continuo responderunt *q*); eodem die tamen ad me reverterunt: mihi hoc dederunt, ut esses in Sicilia, quoad velles: se præstatu-
 rorum, nihil ex eo te offensionis habiturum. Quando, quid tibi permittatur, cognosti *r*): quid mihi placeat, puto te scire oportere. Actis his rebus, litteræ a te mihi redditæ sunt, quibus a me consilium petis, quid sim tibi auctor: in Sicili-
 ane subsidias, an ad reliquias Asiaticæ negotiationis proficiscare. Hæc tua deliberatio non mihi convenire visa est cum oratione Lærgi. Ille enim mecum, quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem, quasi concessum sit, ita deliberas. Sed ego, sive hoc, sive illud est, in Sicilia censeo commorandum. Propin-
 quitas locorum vel ad impetrandum adjuvat crebris litteris, & nuntiis, vel ad reditus celeritatem, re aut impetrata, quod spero, aut aliqua ratione confecta. Quamobrem censeo magno opere commorandum. T. Furfano Postu-
 mo, familiari meo, legatisque ejus, item meis familiaribus, diligentissime te commendabo, cum venerint. erant enim omnes Mutinæ. viri sunt optimi, & tui similibus studio-
 si, & mei necessarii. Quæ mihi venient in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea sponte faciam. Si quid ignorabo, de eo admonitus, omnium studia vincam. Ego etsi coram de te cum Furfano ira loquar, ut tibi litteris meis ad eum nihil opus sit: tamen, quum tuis placuit, te habere meas litteras, quas ei redderes, morem *p. 87*
 his gessi. earum litterarum exemplum infra scriptum est. *a.*

ARGVMENTVM.

9

Brevi, sed perfecto commendationis exemplo, Cæcinam Furfano commendat.

K 5

M.T.C.

q) a Cicerone esse putat: protinus non resp. *r*) cognovisti.

M. T. C. T. FVRFANO PROCOS. S. D.

CV M A. Cæcina tanta mihi familiaritas, consuetudoque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimum usi sumus: & hunc a puero, quod & spem magnam mihi afferebat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissime, non solum officiis amicitiae, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctius viverem. Nihil attinet me plura scribere, quam mihi necesse est ejus salutem, & fortunas, quibuscumque rebus possim, tueri, vides s). reliquum est, ut, cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de reipublicæ calamitatibus sentires, nihil a te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me a te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

IO

ARGVMENTVM.

Pollicetur exsuli Trebiano, quantum potest: cui iratior Cæsar erat, quod post Pharsalicam pugnam non cesserat ab armis, sed bellum in Africa persecutus fuerat.

M. T. C. TREBIANO, S. D.

EGO quanti te faciam, semperque fecerim, quanti me a te fieri intellexerim, sum mihi ipse testis. Nam & consilium tuum, vel casus potius, diutius in armis civilibus commorandi, semper mihi magno dolori fuit: & hic eventus, quod tardius, quam est æquum, & quam ego vellem, reciperas t) fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori curæ est, quam tibi semper fuerunt casus mei. b. Itaque & Postumuleno, & Sestio, & sæpissime Attico nostro, proximeque Theudæ, liberto tuo, totum me patefeci, & hæc iis u) singulis sæpe dixi, quacumque re possem, me

s) legi vult: *quam quod mihi - ut vides.*

t) *reciperas.*u) *bis.*

me tibi, & liberis tuis satisfacere cupere: idque tu ad tuos velim scribas: hæc quidem certe, quæ in potestate mea sunt, ut operam, consilium, rem, fidem meam, sibi ad omnes res parata putent. Si auctoritate, & gratia tantum possem, quantum in ea republica de qua ita meritus sum, posse deberem: tu quoque is esses, qui fuisti, cum omni gradu amplissimo dignissimus, tum certe ordinis tui facile princeps. Sed, quum eodem tempore, eademque de causa nostrum uterque cecidit: tibi & illa polliceor, quæ supra scripsi, quæ sunt adhuc mea; & ea, quæ præterea videor mihi ex aliqua parte retinere, tamquam ex reliquiis pristinae dignitatis. Neque enim ipse Cæsar, ut multis rebus intelligere potui, est alienus a nobis: & omnes fere familiarissimi ejus casu devincti magnis meis veteribus officiis, me diligenter observant, & colunt. Itaque si qui mihi erit aditus de tuis fortunis, id est, de tua incolumitate, in qua sunt omnia, agendi, quod quidem quotidie magis eorum sermonibus adducor ut sperem: agam per me ipse, & moliar. singula persequi non est necesse. universum studium meum, & benivolentiam ad te defero. Sed magni mea interest, hoc tuos omnes scire, quod tuis litteris fieri potest: ut intelligant, omnia Ciceronis patere Trebiano. Hoc eo pertinet, ut nihil existiment esse tam difficile, quod non pro te mihi susceptum, jucundum sit futurum.

α) Antea misissem ad te litteras, si genus scribendi invenirem. tali enim tempore aut consolari, amicorum est, aut polliceri. Consolatione non utebar, quod ex multis audiebam, quam fortiter, sapienterque ferres injuriam temporum, quamque te vehementer consolaretur conscientia factorum, & consiliorum tuorum: quod quidem si facis, magnum fructum studiorum optimorum capis, in quibus te semper scio esse versatum: idque ut facias, etiam atque etiam te hortor. Simul & illud tibi, homini peritissimo rerum, & exemplorum, & omnis vetustatis, ne ipse quidem

ru-

α) Novam hic epistolam incipere cum Manutio statuit.

rudis, sed in studio minus fortasse, quam vellem; at in rebus, atque usu plus etiam, quam vellem, versatus: spondeo, tibi istam acerbitatem, & injuriam, non diurne fore. Nam & ipse, qui plurimum potest, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam videtur: & ipsa causa ea est, ut jam simul cum republica, quæ in perpetuum jacere non potest, necessario reviviscat, atque recreetur: quotidieque aliquid fit lenius, & liberalius, quam timebamus. Quæ quoniam in temporum inclinationibus sæpe parvis posita sunt: omnia momenta observabimus; neque ullum prætermitemus tui juvandi, & levandi locum. Itaque illud alterum, quod dixi, litterarum genus, quotidie mihi, ut spero, fiet proclivius, ut etiam polliceri possim. id re, quam verbis, faciam libentius. Tu velim existimes, & plures te amicos habere, quam qui in isto casu sint, ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim; & me concedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas, & magnum: quod est in uno te. quæ sunt in fortuna, temporibus regentur, & consiliis nostris providebuntur.

II

ARGUMENTVM.

Gratulatur de restitutione, quam Dolabellæ beneficio ipsi impetraverat: hortaturque, ut equo animo jacturam fortunarum ferat, quia plus adquisiverit, quam amiserat.

b.

M. C. TREBIANO, S. D.

DOLABELLAM antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram. nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quod non defueram ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quod & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissime mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quam gratias agere malim. alterum omnino non desidero, alterum vere facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: est tuæ sapien-

fapientiæ, magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum. plus acquisisti dignitatis, quam amisisti rei familiaris: quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Nestorius y), noster familiaris, ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est, eaque te uti facile patior, cum apud alios, tum mehercule apud Syronem, nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maxime probata esse volumus. Te cupio videre quam primum.

ARGVMENTVM.

12

Gratulatur de reditu per Cæsaris amicos impetrato, ideoque cessare consolationem, re confecta. Esse tamen vel restituito aliquid ferendum, reipublicæ calamitatem, in qua nullum solatium supersit nisi quod ex litterarum studiis capiatur.

M. T. C. AMPPIO, S. D.

GRATV LOR tibi, mi Balbe, vereque gratulor. nec sum tam stultus, ut te usura falsi gaudii frui velim; deinde frangi repente, atque ita cadere, ut nulla res ad æquitatem te animi possit postea extollere. Egi tuam causam apertius, quam mea tempora ferebant. Vincebatur enim fortuna ipsa debilitatæ gratiæ nostræ tui caritate, & meo perpetuo erga te amore, culto a te diligentissime. Omnia ^{p. 89} promissa, confirmata, certa, & rata sunt, quæ ad reditum, & ad salutem tuam pertinent. vidi, cognovi, interfui. Etenim omnes Cæsaris familiares satis opportune habeo implicatos consuetudine, & benivolentia, sic, ut, cum ab illo discesserint, me habeant proximum. Hoc Panfa, Hirtius, Balbus, Oppius, Matius, Postumius, plane ita faciunt, ut me unice diligant. Quod si mihi pro me ^{a.} z) efficiendum fuisset, non me pæniteret pro ratione temporum ita esse molitum. Sed nihil est a me infervitum temporis causa. veteres

y) Vestorius.

z) per me.

terres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt: quibuscum ego agere de te non destiti. Principem tamen habuimus Panfam, tui studiosissimum, mei cupidum: qui valeret apud illum non minus auctoritate, quam gratia. Cimber autem Tullius *a)* mihi plane satisfecit. Valent tamen apud Cæsarem non tam ambitiosæ rogationes, quam necessariae: quam quia Cimber habebat, plus valuit, quam pro ullo alio valere potuisset. Diploma statim non est datum, quod mirifica est improbitas in quibusdam, qui tulissent acerbius, veniam tibi dari, quam *b)* illi appellant tubam belli civilis: multaque ita dicunt, quasi non gaudeant id bellum incidisse. Quare visum est occultius agendum, neque ullo modo divulgandum, de te jam esse perfectum. sed id erit perbreui: nec dubito, quin, legente te has litteras, confecta jam res futura sit. Panfa quidem mihi, gravis homo & certus, non solum confirmavit, verum etiam recepit, perceleriter se ablaturum *b.* plonra. Mihi tamen placuit, hæc ad te perscribi. minus enim te firmum sermo Eppuleiæ *c)* tuæ, lacrymæque Ampie declarabant, quam significant tuæ litteræ: atque illæ arbitrabantur, cum a te abessent ipsæ, multo in graviore te cura futurum. Quare magno opere putavi, angoris, & doloris tui levandi causa, pro certis ad te ea, quæ essent certa, perscribi *d)*. Scis, me antea sic solitum esse scribere ad te, magis ut consolarer fortem virum atque sapientem, quam ut exploratæ *e)* spem salutis ostenderem, nisi quam ab ipsa republica, cum hic ardor restinctus esset, sperari oportere censerem. Recordare tuas litteras, quibus & magnum animum mihi semper ostendisti, & ad omnes casus ferendos constantem, ac paratum: quod ego non mirabar, cum recordarer, te & a primis temporibus ætatis in republica esse versatum, & tuos magistratus in ipsa
discr-

a) Tillins. *b)* quem. *c)* Epuleiæ. *d)* ductu optimi Cod. sic restituit: tuæ litteræ atque i. a. c. a. t. a. Ipse - - futurum quia putavi, angoris - - perscripsi. *e)* exploratam.

discrimina incidisse salutis, fortunarumque communium: & in hoc ipsum bellum esse ingressum, non solum uti victor, beatus; sed etiam ut si ita accidisset, victus, ut sapiens esses. Deinde, cum studium tuum consumas in virorum fortium factis memoriæ prodendis, considerare debes, nihil tibi esse committendum, quamobrem eorum, quos laudas, te non simillimum præbeas. Sed hæc oratio magis esset apta ad illa tempora, quæ jam effugisti. Nunc vero tantum te para ad hæc nobiscum ferenda: quibus ego si quam medicinam invenirem, tibi quoque eandem traderem. Sed est unum perfrugium, doctrina, ac litteræ, quibus semper usi sumus: quæ secundis rebus delectationem modo habere videbantur; nunc vero etiam salutem. Sed, ut ad initium revertar, cave dubites, quin omnia de salute, ac reditu tuo perfecta sint.

ARGUMENTVM.

13

Solatur Ligarium exsulem, eumque bene sperare jubet, ac, ut interea forti animo sit, hortatur. Scripta post Africanum bellum videtur.

CICERO LIGARIO.

p. 93

ETSI tali tuo tempore me aut consolandi, aut iuvandi tui causa scribere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat: tamen adhuc id non feceram; quia neque lenire videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea vero, quam magnam spem habere cæpi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus: facere non potui, quin tibi & sententiam, & voluntatem declararem meam. Primum igitur scribam, quod intelligo, & perspicio, non fore in te Cæsarem duriosem. nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, & ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit: idque cum de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus: quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa nuntius venit, supplicare una cum fratribus tuis non destiti. quorum quidem

dem

dem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua, & perpetua cura salutis tuæ tantum proficit, ut nihil sit, quod non ipsum Cæsarem tributurum existimem. Sed si tardius fit, quam volumus; magnis occupationibus ejus, a quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & simul Africanæ causæ iratior, diutius velle videtur eos habere sollicitos, a quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conflictatum. sed hoc ipsum intelligimus eum quotidie remissius, & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmasse, te in istis molestiis diutius non futurum. Quum quid sentirem, exposui:
 b. quid vellem tua causa, re potius declarabo, quam oratione: & si tantum possem, quantum in ea republica, de qua ita sum meritus, ut tu existimas, posse debebam; ne tu quidem in istis incommodis esses. eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen, quidquid imago veteris meæ dignitatis, quidquid reliquæ gratiæ valebunt; studium, consilium, opera, gratia, fides mea, nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti: primum ob eas causas, quas scripsi: deinde, quod ea de republica semper voluisti, atque sensisti, ut non modo cum *f*) secunda sperare debeas, sed etiam, si omnia adversa essent, tamen conscientia & factorum, & consiliorum tuorum, quæcumque acciderent, fortissimo, & maximo animo ferre deberes.

14

ARGVMENTVM.

Qua cum Cesare egerit de Ligarii restitutione, & quam spem salutis habeat, declarat: & ad letitiam exhortatur.

CICERO LIGARIO.

ME scito omnem meum *g*) laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere. nam cum te
 semper

*f) una.**g) meum abest.*

semper maxime dilexi, tum fratrum tuorum, quos æque, atque te, summa benivolentia sum complexus, singularis pietas, amorque fraternus, nullum me patitur officii erga te, studiique munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, fecerimque pro te, ex illorum te litteris, quam ex meis, malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi a me declarari volo. Nam si quis *b)* est timidus in magnis, periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum: & si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem ^{p. 91} tamen cum a. d. v. kal. intercalares priores, rogatu fratrum ^{a.} tuorum venissem mane ad Cæsarem; atque omnem ad- undi, & conveniendi illius indignitatem & molestiam perulissim: cum fratres, & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus, quæ causa, quæ tuum tempus postulabat: non solum ex oratione Cæsaris, quæ sane mollis, & liberalis fuit; sed etiam ex oculis, & vultu, ex multis præterea signis, quæ facilius perspicere potui, quam scribere; hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno, fortique sis: & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora læte feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, ut difficillimis, neque Cæsari solum, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissime supplicabo. Vale.

ARGUMENTVM.

15

Gratulationem, benivolentiam & officium continet.

CICERO BASILO, S.

TIBI gratulor: mihi gaudeo: te amo: tua tueor. a te amari, & quid agas, quidque agatur, certior fieri volo.

L

ARGV-

b) quisquam.

16

ARGVMENTVM.

Commemorata sua & patris amicitia, rogat, ut se absentem tueatur.

BITHYNICVS CICERONI, S.

SI mihi tecum non & multæ, & justæ causæ amicitiaë privatim essent, repeterem initia amicitiaë ex parentibus nostris: quod faciendum iis existimo, qui paternam amicitiam nullis ipsi officiis profecuti sunt. Itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia: cujus fiducia peto a te, ut absentem me, quibuscumque in rebus opus fuerit, tueaberis, si nullum officium tuum apud me intermoriturum existimas. Vale.

17

ARGVMENTVM.

Respondet Bithynici cuidam epistola (non autem superiori) qua ille, constituta republica, cum Cicerone se futurum promiserat, quod gratum sibi fore significat, & se ejus esse amantiſſimum confirmat.

M. CICERO BITHYNICO, S.

CVM ceterarum rerum causa cupio esse aliquando rem publicam constitutam: tum velim mihi credas, accedere *i*) id etiam, quo magis expetam promissum tuum, quo in litteris uteris. Scribis enim, si ita sit, te mecum esse victurum. Gratissima mihi tua voluntas est: facisque nihil alienum necessitudine nostra, judiciisque patris tui de me, summi viri. Nam sic habeto, beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valeant *k*), conjunctiores tecum esse, quam me; necessitudine, neminem. Quamobrem grata mihi est, & memoria tua nostræ conjunctionis, & ejus etiam augendæ voluntas.

18

ARGVMENTVM.

Questioni respondet ex lege de decurionibus. addit de bello Hispaniensi, de Leptæ negotio, de Oratore suo, de Tulliola, & de Leptæ junioris studiis consilium ac præceptum dat.

CICE-

i) accidere. k) hæc duo verba aut delenda putat, aut leg. aut valent.

CICERO LEPTAE.

SIMVL accepi a Seleuco tuo litteras, statim quæsi e Balbo per codicillos, quid esset in lege. Rescripsit, Eos, qui facerent præconium, vetari esse in decurionibus: qui fecissent, non vetari. Quare bono animo sint & tui, & mei familiares. neque enim erat ferendum, cum, qui hodie haruspicinam facerent, in senatu Romæ legerentur: eos, qui aliquando præconium fecissent, in municipiis decuriones esse non licere. De Hispaniis novi nihil. magnum tamen exercitum Pompejum habere constat. Nam Cæsar ipse ad vos *l)* misit exemplum Paciaeci litterarum, in quo erat, illi *m)* undecim esse legiones. scripserat etiam Messala Q. Salasso, P. Curtium fratrem ejus, jussu Pompeji, inspectante exercitu, interfectum, quod consensisset cum Hispanis quibusdam, si in oppidum nescio quod Pompejus rei frumentariæ causa venisset, eum comprehendere, ad Cæsa^{p. 92}remque deducere. De negotio tuo, quod sponsor es ^{a.} pro Pompejo; si Galba consponsor tuus redierit, homo in re familiari non parum diligens, non desinam cum illo communicare, si quid expediri possit: quod videbatur mihi ille confidere. Oratorem meum tantopere a te probari vehementer gaudeo. Mihi quidem sic persuadeo, me, quidquid habuerim judicii de dicendo, in illum librum contulisse. Qui si est talis, qualem tibi videri scribis, ego quoque aliquid sum: sin aliter, non recuso, quin, quantum de illo libro, tantumdem de mei judicii fama detrahatur. Leptam nostrum cupio delectari jam talibus scriptis. etsi abest maturitas ætatis, tamen personare aures ejus *n)* hujusmodi vocibus, non est inutile. Me Romæ tenuit omnino Tullia meæ partus. Sed cum ea, quemadmodum spero, satis firma sit: teneor tamen, dum a Dolabellæ procuratoribus exigam primam pensionem; & mehercule, non tam sum peregrinator jam, quam solebam. ædificia

L 2 mea

l) nos. *m)* magis placet lectio Codd. Stewech. *ipsas.*

n) aures jam ejus.

mea me delectabant, & otium. domus est, quæ nulli vil-
larum mearum cedat: otium omni desertissima regione
majus. Itaque ne litteræ quidem meæ impediuntur; in
quibus sine ulla interpellatione verbor. Quare, ut ar-
bitror, prius hic te nos, quam istic tu nos videbis. Le-
pta suavissimus ediscat Hesiodum: & habeat in ore,

Τῆς δ' αἰετῆς ἰδῶτα.

19

ARGVMENTVM.

*Cum Caesar ludos regionatim daturus esset, curationem eo-
rum Lepta ambiebat, cui id Cicero dissuadet, diffusus,
propter multitudinem intimorum impetrari posse.*

b.

CICERO LEPTAE, S. D.

MACVLAM officio functum esse gaudeo. ejus Faler-
num mihi semper idoneum visum est diversorio: si
modo tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum.
Ceteroqui mihi locus non displicet: nec ea re Petrinum
tuum deseram. Nam & villa, & amœnitas illa, commo-
rationis o), non diversorii. De curatione aliqua mune-
rum regionum, cum Oppio locutus sum. nam Balbum,
postea quam tu es profectus, non vidi. tantis pedum do-
loribus afficitur, ut se conveniri nolit. Omnino de tota
re, ut mihi videtur, sapientius faceres, si non curares.
quod enim eo labore assequi vis, nullo modo assequere.
tanta est enim intimorum multitudo, ut ex his aliquis po-
tius effluat, quam novo sit aditus: præsertim qui nihil af-
ferat, præter operam; in qua ille se dedisse beneficium
putabit, (si modo ipsum sciet) non accepisse. Sed tamen
aliquid videbimus, in quo sit species. aliter quidem non
modo non appetendum, sed etiam fugiendum puto. Ego
me Asturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille
quandoque veniat. Vale.

20

ARGVMENTVM.

*Toranius exsul voluit Casarianis ex Hispania venturis occur-
rere, ut, captata illorum gratia, facilius Casari reconcilia-
re-*

o) commorationis est.

retur: quod Cicero disuadet, & manere iubet, ubi erat, quoad scire possit, quid agendum sit. Addit consolationem a communi calamitate & recti conscientia.

CICERO TORANIO, S.

DEDERAM triduo ante pueris Cn. Plancii litteras ad te. eo nunc ero brevior, teque, ut antea consolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi esse utilius, quam ibidem opperiri, quoad scire possis, quid tibi agendum sit. Nam præter navigationis longæ, & hiemalis, & minime portuosæ periculum, quod vitaveris, ne illud quidem non quantivis, subito cum certi aliquid audieris, te istinc⁹³ posse proficisci. Nihil est præterea, cur adventibus te offerre gestias. multa præterea metuo, quæ cum Cilone nostro communicavi. Quid multa? Loco opportuniore in his malis nullo esse potuisti: ex quo te, quocumque opus erit, facillime, & expeditissime conferas. Quod si recipiet ille se: ad tempus aderis. sin (quum multa accidere possunt) aliqua res eum vel impediet, vel morabitur: tu ibi eris, ubi omnia scire possis. hoc mihi prorsus valde placet. De reliquo, ut te sæpe per litteras hortatus sum, ita velim tibi persuadeas, te in hac causa nihil habere, quod tibi timendum sit, præter communem casum civitatis: qui etsi est gravissimus, tamen ita viximus, & id ætatis jam sumus, ut omnia, quæ non nostra culpa nobis accidant, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent, summaque pietate te desiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura ut valeas, & te istinc ne temere commoveas.

ARGUMENTVM. 21

Toranium consolatur ex suo exemplo, qui, cum antea idem quod ille sentiret, nihilque proficeret etiam rectis consiliis; moderate nunc ferat quæ acciderant, ostendens, quantum levamen sit, recte vereque sensisse: monetque, ut nihil de rebus suis, præterquam quod commune est, timeat.

L 3

CICE-

CICERO TORANIO, S.

ETSI, cum hæc ad te scribebam, aut appropinquare exitus hujus calamitosissimi belli, aut jam aliquid actum, & confectum videbatur: tamen quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuisse asfensorem, & me tibi; solosque nos vidisse, quantum esset in eo bello mali, in quo, spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbissima: quæ aut interitum allatura esset, si victus esses; aut, si viciffes, servitutem. Itaque ego, quem tum fortes illi viri, & sapientes, Domitii, & Lentuli, timidum esse dicebant: (eram plane: timebam enim, ne evenirent ea, quæ acciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem eventum paratus sum. Cum aliquid videbatur caveri posse, tum id negligi dolebam. nunc vero, everfis omnibus rebus, cum consilio profici nihil possit, una ratio videtur, quicquid evenerit, ferre moderate: præsertim cum omnium rerum mors sit extremum; & mihi sim conscius, me, quoad licuerit, dignitati reipublicæ consuluisse; &, hac amissa, salutem retinere voluisse. Hæc scripsi, non ut de me ipse dicerem, sed ut tu, qui conjunctissima fuisti mecum & sententia, & voluntate, eadem cogitares. Magna enim consolatio est, cum recordare, etiam si secus acciderit, te tamen recte, vereque sensitse. Atque urinam liceat aliquando aliquo reipublicæ statu nos frui, inter nosque conferre sollicitudines nostras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse, quod timeas, præter universæ reipublicæ interitum, tibi confirmo. De me autem sic velim judices, quantum ego possim, me tibi, salutis tuæ, liberisque tuis summo cum studio præsto semper futurum. Vale.

22

ARGVMENTVM.

Cn. Domitium, L. F. qui post pugnam in Thessalia ab armis recesserat, serius tamen quam Cicero, spe veniæ impetrande, venerat in Italiam; orat, ut cum reipub. jam satisfec-

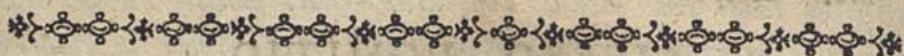
ce-

cerit, incolumitati suæ consulat, & amicorum desiderium, quos belli casus eripuerat, æquo, saltim forti ferat animo. Scripta Cæsare COS. III.

CICERO DOMITIO.

NON ea res me deterruit, quo minus, postea quam in Italiam venisti, litteras ad te mitterem, quod tu ad me nullas miseras: sed quia nec quid tibi pollicerer, ipse egens rebus omnibus; nec, quid suaderem, cum mihi met ipsi consilium deesset; nec quid consolationis afferrem in tantis malis, reperiēbam. Hæc quamquam nihilo meliora sunt, nunc etiam atque etiam multo desperatiora, tamen inanes esse meas litteras, quam nullas, malui. Ego, si te ^{p. 94} intelligerem plus conatum esse suscipere reipublicæ causa^{a.} muneris, quam quantum præstare potuisses: tamen, quibuscumque rebus possem, ad eam conditionem te vivendi, quæ daretur, quæque esset, hortarer. Sed cum consilii tui bene, fortiterque suscepti, eum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentionum esse voluisset: oro, obtestorque te pro vetere nostra conjunctione, ac necessitudine, proque summa mea in te benivolentia, & tua in me pari, te ut nobis, parenti, conjugii, tuisque omnibus, quibus es, fuisti que semper carissimus, salvum conserves. incolumitati tuæ, tuorumque, qui ex te pendent, consulas; quæ didicisti, quæque ab adolescentia pulcherrime a sapientissimis viris tradita, memoria & scientia comprehendisti, iis hoc tempore utare: quos conjunctos summa benivolentia, plurimisque officiis amisisti, eorum desiderium, si non æquo animo, at fortiteras. Ego, quid possim, nescio: vel potius me parum posse sentio: illud tamen tibi polliceor, me, quæcumque salutis dignitatisque tuæ conducere arbitrabor, tanto studio esse facturum, quanto semper tu & studio & officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam, optimam fæminam, tuique amantissimam, detuli. Si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te velle intellexero.

Sin autem tu minus scripseris: ego tamen omnia, quæ tibi utilia esse arbitrabor, summo studio diligenterque curabo. Vale.

b. M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

M. MARIVM, ET CETEROS,
LIBER SEPTIMVS.

I

ARGVMENTVM.

Ludos describit, a Pompejo secundo consulatu editos, quos quod Marius absens non spectaverit, eidem gratulatur. Se quoque hujus generis vanitatibus non capi, & inter ludos Caninii causam egisse narrat, cujus occasione dimissionem sibi ex foro optat, ut libere possit in villis & cum Mario vivere.

M. CICERO S. D. M. MARIO.

SI te dolor aliqui corporis, aut infirmitas valitudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos venires: fortunæ magis tribuo, quam sapientiæ tuæ. Sin hæc, quæ ceteri mirantur, contemnenda esse a) duxisti, & cum per valitudinem posses, venire tamen noluisti: utrumque lætor, & sine dolore corporis te fuisse, & animo valuisset, cum ea, quæ sine causa mirantur alii, neglexeris: modo, ut tibi constiterit fructus otii tui; quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum esses in ista amœnitate pæne solus relictus. Neque tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianum perforasti, & patefecisti Sejanum, per eos dies matutina tempora lectiunculis consumpseris: cum illi interea, qui te istic reliquerunt, spectarent communes mimos semisomni. Reliquas vero partes

a) abest: esse.